

Notat vedr. optællinger af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, marts-juli 2021

Udarbejdet af: Johnny Kahlert

Dato: 8. august 2021

Sammenfatning

Antallet af hættemåger er optalt i 2021 på seks optællingsdage i perioden 25. marts til 9. juli, hvor der på den enkelte optællingsdag både er optalt ved solopgang og ved solnedgang. Detaljer vedr. metoder er beskrevet i tilsvarende notat fra 2020¹). Grunddata fra de enkelte tællinger kan findes i bilag 1.

Flest hættemåger blev observeret ved morgentællingerne 14. april og 8. maj med henholdsvis 655 og 850 individer (tabel 1). Det er væsentlig flere end i 2020, hvor det højeste antal var 485 i starten af juni. Optællingerne i 2020 var dog begrænset til perioden 7. maj til 13. juli. De høje antal ved tællingerne med. april og pr. maj 2021 falder sammen med en del af trækperioden, hvor trækket i maj typisk udgøres af yngre fugle, der sandsynligvis ikke yngler^{2,3}). Det mest benyttede raste- og fourageringsområderne var i 2021 fortsat på engen vest for Gartnerimosen.

Tabel 1. Antal individer af hættemåge i Gartnerimosen på seks optællingsdage i 2021.

	25. marts	14. april	8. maj	24. maj	15. juni	9. juli
Solopgang	270	655	850	310	145	210
Solnedgang	155	140	275	430	260	280

I 2021 er der talt op til 145 reder (24. maj), og op til 81 flyvedygtige ungfugle er observeret (9. juli) svarende til 0.56 unge pr. rede. Både antallet af reder og unger er dermed væsentligt højere end i 2020, hvor 106 reder og 3 ungfugle blev registreret svarende til 0.03 unge pr. rede.

Årsagerne til det forøgede antal reder og højere ynglesucces kendes ikke. Supplerende optællinger i den nærtliggende Bjergnæs Mose tyder ikke på, at der er sket omfordelinger af de ynglende hættemåger, således er der her fortsat et lavt antal ynglende hættemåger – 19 reder i 2020 og 15 reder i 2021.

Fødemangel og prædation af æg og unger er tidligere blevet nævnt som en mulig årsag til den ringe ynglesucces¹). For prædation må det antages, at selv enkelte hændelser, hvor prædatorer opsøger kolonien, kan have betydning for den samlede ynglesucces. Ved optællingerne i 2021 er der ikke konstateret potentielle prædatorer inde i kolonien, men ræv er registreret to gange og er blevet observeret på vej ned mod bredden af mosens vandflade, inden den blev forstyrret.

Blandt de øvrige ynglefugle bemærkes det, at Sorthalset Lappedykker, Isfugl og muligvis Troland forsvandt som ynglefugle i 2021 (Tabel 2), uden at de nærmere årsager kendes. Ingen andre arter ud over hættemåge og til dels grågås yngler særligt talrigt.

Tabel 2. Antal ynglepar af fuglearter med tilknytning til vand i Gartnerimosen i 2020 og 2021.

Art	2020	2021
Hættemåge	106	145
Toppet Lappedykker	1	1
Sorthalset Lappedykker	4-5	0
Knopsvane	1	1
Grågås	5	9 ^{*)}
Gråand ^{**)}	ca. 5	Min. 4
Grønbenet Rørhøne ^{*)}	1	1-3
Blishøne ^{**)}	4	4
Troldand	1?	0
Isfugl	1	0

*) Tal baseret på det maksimale observerede antal kuld, hvor ikke nødvendigvis alle er udruget i Gartnerimosen.

***) Vurderet antal.

Blandt øvrige rastende fugl skal især bemærkes, at der i fældningsperioden (juni) blev observeret 270 grågæs, hvilket er dobbelt så mange som i 2020. Der ser dog ud til at forekomme udveksling af grågæs mellem Gartnerimosen og tilstødende lokaliteter i fældningsperioden, hvor mange grågæs ellers ikke kan flyve. Disse andre lokaliteter optælles ikke, og derfor kan man ikke umiddelbart udlede, at bestanden af grågæs i fældningsperioden er fordoblet. Troldand var også være talrig i det tidlige forår med op til 86 individer. Derudover har flokke af stære med op til 1.600 individer benyttet bevoksningerne ude i mosen som overnatningsplads i hele optællingsperioden.

Referencer

1. Kahlert, J. 2020. Sammenfatning af optællinger af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen i maj, juni og juli 2020. Notat af 28. juli, Viborg Kommune.
2. Bønlukke, J., Madsen, J.J., Thorup, K., Pedersen, K.T., Bjerrum, M. & Rahbek, C. 2006. Dansk Trækfugleatlas. Rhodos, Humlebæk.
3. Olsen, K.M. 1992. Danmarks Fugle – en oversigt. Dansk Ornitologisk Forening.

Bilag 1.

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 25/3-2021	Start: 6:05	Slut: 7:00	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 3 m/s	Skydække: 8/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	235	270	230	270
Antal reder^{**)}	0			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	41	2 på rede
Gråand	12	7 hanner + 5 hunner
Pibeand	7	
Troldand	1	
Toppet Lappedykker	1	
Knopsvane	2	1 par redebyggende
Skarv	2	
Blishøne	10	
Grønbenet Rørhøne	5	2 par + 1 enlig
Sølvmåge	10	Overflyvende
Gråkrage	3	1 rast + 2 overflyvende

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 53

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 25/3-2021	Start: 18:45	Slut: 19:10	Obs.: Johnny Kahlert
Vind:	Skydække:	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	155	145	140	155
Antal reder^{**)}	Ikke optalt			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	68	2 på rede
Gråand	11	7 hanner + 4 hunner
Troldand	86	
Toppet lappedykker	1	
Fiskehejre	1	
Blishøne	7	
Stær	250	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 51

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 14/4-2021	Start: 5:55	Slut: 07:00	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 8/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	630	585	655	655
Antal reder^{**)}	3			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	14	2 på rede
Gråand	5	3 hanner + 2 hunner
Troldand	7	
Toppet Lappedykker	2	
Knopsvane	2	1 på rede – rugende?
Skarv	1	
Blishøne	6	1 på rede
Sølvmåge	2	
Gråkrage	1	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 87

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 14/4-2021	Start: 20:15	Slut: 20:35	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 6/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer ^{*)}	140	140	110	140
Antal reder ^{**)}	Ikke optalt			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	9	2 på rede
Gråand	8	4 hanner + 4 hunner
Troldand	30	
Knopsvane	2	1 på rede
Blishøne	8	
Grønbenet Rørhøne	3	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 16

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 8/5-2021	Start: 5:05	Slut: 6:30	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 2 m/s	Skydække: 3/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	850	815	820	850
Antal reder^{**)}	118			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	28	Heraf 1 par m. 6 unger og 2 på rede
Gråand	6	4 hanner + 2 hunner
Troldand	4	
Toppet Lappedykker	2	
Knopsvane	2	1 på rede
Blishøne	6	
Grønbenet Rørhøne	8	Heraf 1 par + 3 unger
Sølvmåge	1	
Stær	300	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 78 individer, 6 reder

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 8/5-2021	Start: 21:10	Slut: 21:40	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 2 m/s	Skydække: 8/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	275	275	230	275
Antal reder^{**)}	Ikke optalt			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	48	1 på rede + 5 kuld (7+4+3+3+2 unger)
Gråand	6	4 hanner + 2 hunner
Troldand	2	
Toppet Lappedykker	1	
Knopsvane	1	På rede
Blishøne	4	
Grønbenet Rørhøne	1	
Tinksmed	1	
Stær	1.100	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 50

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 24/5-2021	Start: 4:41	Slut: 6:34	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 8/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	270	280	310	310
Antal reder^{**)}	145			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	114	Heraf 5 par m. kuld (7+4+3+3+2 unger)
Gråand	9	5 hanner + 4 hunner
Taffeland	1	
Troldand	6	
Knopsvane	10	1 par + 8 unger + 1 æg i reden
Blishøne	5	Heraf 1 på rede
Stær	350	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Hættemågenes reder fordelt på 108 i central del og 37 i sydlig delkoloni

Bjergnæs Mose: Hættemåge 63 individer, 15 reder

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 24/5-2021	Start: 21:40	Slut: 22:10	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 8/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: Let regn

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	430	360	430	430
Antal reder^{**)}	Ikke optalt			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	97	Heraf 3 par med kuld (6+3+2 unger)
Stær	1050	Til overnatning

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Dårligt vejr med tilhørende dårlige lysforhold i løbet af tælling – øvrige fugle ikke optalt bortset fra Grågåas og stær.

Bjergnæs Mose: Hættemåge 58

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 15/6-2021	Start: 04:32	Slut: 05:45	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 2 m/s	Skydække: 4/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	135	145	125	145
Antal reder^{**)}	25			
Antal unger	23			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	230	Heraf 9 kuld (6+3+3+3+3+2+2+2+1 gæslinger)
Gråand	9	6 hanner + 3 hunner
Toppet Lappedykker	3	1 par m. 1 unge
Fiskehejre	2	
Knopsvane	6	1 par + 4 unger
Blishøne	7	Heraf 2 unger
Musvåge	1	Overflyvende og mobbet af hættemåger
Stær	1.600	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Vegetationen tæt i kolonien både antal aktive reder og unger givetvis stærkt undervurderet.

Ungeførende grågæs har ikke nødvendigvis alle ynglet i Gartnerimosen

Svanepar observeret i lille sø i nordøstlig del af optællingsområdet.

I tilknytning til standardtælling 15. juni (dette skema) blev der ved et kort besøg 22 juni (jf. Bilag 2) observeret en ungeførende hun af gråand med et kuld på 5 ællinger

Bjergnæs Mose: Hættemåge 26 heraf 1 på rede.

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 15/6-2021	Start: 22:06	Slut: 22:24	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 7/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	205	260	235	260
Antal reder^{**)}	Ikke optalt			
Antal unger	Ikke optalt			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	270	
Gråand	7	6 hanner + 1 hunner
Toppet Lappedykker	1	
Blishøne	1	
Stær	600	

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 22.

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 9/7-2021	Start: 04:35	Slut: 05:40	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 1 m/s	Skydække: 6/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	210	205	200	210
Antal reder^{**)}	0			
Antal unger	81			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	90	
Kanadagås	4	
Gråand	65	Heraf 2 ungeførende hunner (7+4 ællinger). Derudover 2 store ællinger uden hun.
Krikand	1	
Troldand	8	
Blishøne	7	
Grønbenet rørhøne	1	
Sølvmåge	1	
Stær	615	
Ræv	1	Ikke set, men registreret på lugt på sti øst for mosen

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Bjergnæs Mose: Hættemåge 4.

Optælling af hættemåge og andre vandfugle i Gartnerimosen, Viborg

Dato: 9/7-2021	Start: 21:48	Slut: 22:21	Obs.: Johnny Kahlert
Vind: 4 m/s	Skydække: 7/8	Sigt: 10+ km	Nedbør: 0

Hættemåge	1. tælling	2. tælling	3. tælling	Max. antal
Antal individer^{*)}	280	165	205	280
Antal reder^{**)}	1			
Antal unger	79			

^{*)} Optælling gennemført som tre på hinanden flg. tællinger omkring solopgang eller solnedgang.

^{**)} Optalt med teleskop fra stier – antallet af reder antages derfor at være underestimeret.

Andre arter ^{*)}	Antal individer	Oplysninger om køn, alder og adfærd
Grågås	31	
Kanadagås	4	
Gråand	10	Heraf 4 ællinger
Troldand	20	
Toppet lappedykker	1	Stor unge
Knopsvane	6	1 par m. 4 unger
Blishøne	16	Heraf 1 par + 2 unger
Stær	225	
Ræv	1	Tog retning mod østlig bred af vandfladen – blev dog utilsigtet forstyrret undervejs af observatøren og tog flugten væk fra mosen.

^{*)} Registreringer under og efter hættemågetællinger

Bemærkninger:

Meget uro i hættemågekolonien af ukendt årsag – en del hættemåger forsvandt ud af området i den forbindelse – andre steg højt til vejrs.

Bjergnæs Mose: Hættemåge 0.

Bilag 2. Supplerende besøg

Udover ovenstående standardoptællinger er der foretaget korte supplerende besøg i Gartnerimosen 9. juni, 22. juni, 30. juni og 18. juli for at følge hættemågernes yngleaktiviteter. Noterne fra disse besøg giver dog ikke anledning til yderligere bemærkninger i dette notat.